

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum sit aliquis timor naturalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

¶ 3 Præf. Omnis passio animæ est motus appetitus sensitivus, qui s. quitur apprehensionem sensus: sensus aut nō est apprehensivus futuri, sed p̄sentis. cū ergo timor sit de malo futuro, v̄ q̄ nō sit passio animæ.

L. 14. c. 7. g. & 9. c. 5.

SED CONTRA est, quod Aug. in 14. de Ciui. Dei * enumerat timorem inter alias animæ passiones.

q. 22. ar. 6.

RESPON. Dicendū, q̄ inter ceteros animæ motus post tristitiā, timor magis rōnem obtinet passionis. Vt. n. supra dictum est, * ad rationē passionis primo quidē pertinet, q̄ sit motus passiuæ uirtutis, ad quā. s. comparatur suum obiectum per modum actiui moventis, eo qd passio est effectus agentis: & per hunc modum ē sentire & intelligere dicuntur pati. Secundo, magis proprie d̄ passio motus appetitiuæ uirtutis habentis organum corporale, qui sit cum aliqua transmutatione corporali. Et adhuc propriissime illi motus passiones dicuntur, qui important aliquod nocumētum. Manifestum est autem, q̄ timor, cū sit de malo, ad appetitiuam potentiam pertinet, quā p se respicit bonum & malum: pertinet autem ad appetitum sensitivum: sit. n. cum quadam transmutatione. s. cum contractione, ut Dama. * dicit: & importat ēt habitudinem ad malum, secundum q̄ malum habet quoddammodo uictoriam super aliquod bonū, vnde uerissime sibi competit rō passionis, t̄ post tristitiā, quæ est de p̄senti malo. nam timor est de malo futuro, quod non ita mouet sicut p̄sens.

1. 1. q. 1. Orph. ff. de i. c. 13.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ uirtus nominat quoddam principium actionis, & ideo inquantur interior motus appetitiuæ uirtutis sunt principia exteriorum actuum, dicuntur uirtutes. Philosophus autem negat passionem esse uirtutem, q̄ est habitus.

AD SECVDVM Dicendū, quod sicut passio corporis naturalis prouenit ex corporali p̄sencia agentis: ita passio animæ prouenit ex animali p̄sencia agētis absq; p̄sencia corporali, uel reali, inquantū, s. malum, quod est futurum, realiter est p̄sens secundum apprehensionem animæ.

AD TERTIVM Dicendum, quod sensus non apprehendit futurum; sed ex eo quod apprehendit p̄sens, animal naturali instinctu mouetur ad sperandum futurum bonum, uel timendum futurum malum.

ARTICVLVS II.

Vtrum timor sit specialis passio.

q. 21. non p. cui 2. ff. de 4.

AD SECVDVM sic proceditur. VI. q̄ timor nō sit specialis passio. Dicit. n. Aug. in li. 83. q. * q̄ quem non exaninat metus, neque cupiditas eum uastat, nec ægritudo, i. tristitia cum macerat, nec uentilata gestiens & uana letitia: ex quo uidetur quod remore timore omnes aliæ passiones remouentur. nō ergo passio est specialis, sed generalis.

C. 2. c. 5.

¶ 2 Præf. Philosophus dicit in 6. Eth * q̄ ita se habet in appetitu prosecutio & fuga, sicut in intellectu affirmatio & negatio, sed negatio non est aliquid speciale in intellectu, sicut nec affirmatio, sed aliquid commune ad multa. ergo nec fuga in appetitu. sed nihil est aliud timor, quā fuga quādā mali. ergo timor non est passio specialis.

Cap. 5. Dom. li. 3. c. 33. q. 10. & 35. 27. 1.

¶ 3 Præf. Si timor esset passio specialis, p̄cipue in irascibili esset: est autem timor ēt in concupiscibili. Dicit. n. Philosophus in 2. Rhet. * quod timor est tristitia quādā. Et Dama. * dicit, q̄ timor est uirtus desideratiua: tristitia autem & desiderium sunt in concupiscibili, ut supra dictum est. * non est ergo passio specialis, cum pertineat ad diuersas potentias.

F SED CONTRA est, quod conuiditur aliis passionibus animæ, ut patet per Damasc. * in 2. lib.

RESPON. Dicendum, q̄ passiones animæ recipiunt speciem ex obiectis. unde specialis passio est, quæ habet speciale obiectum: timor autem h̄t speciale obiectum, sicut & spes. Sicut enim obiectum spei est bonum futurum arduum possibile adipisci: ita obiectum timoris est malū futurum difficile, cui resisti non p̄t. uñ timor est specialis passio animæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ omnes passiones animæ deriuantur ex uno principio. s. ex amore, in quo h̄nt adinuicem connexionem, & ratione huius connexionis remore timore, remouentur aliæ passiones animæ, non ideo quia sit passio generalis.

AD SECVDVM dicendum, quod non omnis fuga appetitus est timor, sed fuga ab aliquo speciali obiecto, ut dictum est: & ideo licet fuga sit quoddam generale, tamen timor est passio specialis.

AD TERTIVM dicendum, quod timor nullo modo est in concupiscibili: non enim respicit malum absolute, sed cum quadam difficultate, uel arduitate, ut ei resisti uix possit. Sed quia passiones irascibilis deriuantur a passionibus concupiscibilis, & ad eas terminantur, ut supra dictum est: * ideo timori attribuuntur ea, quæ sunt concupiscibilis, dicitur. n. timor esse tristitia, inquantum obiectum timoris est contristans, si p̄sens fuerit. vnde & Philosoph. dicit ibidem, * quod timor procedit ex phantasia futuri mali corruptiui, uel contristatiui. Similiter & desiderium attribuitur a Damasc. * timori: quia sicut spes zausatur, uel oritur a desiderio boni, ita timor est ex fuga mali: fuga autem mali oritur ex desiderio boni, ut ex supra dictis patet. *

ARTICVLVS III.

Vtrum sit aliquis timor naturalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ timor aliquis sit naturalis. Dicit enim Damasc. in 3. lib. * quod est quidam timor naturalis nolente anima diuidi a corpore.

¶ 2 Præf. Timor ex amore oritur, ut dictum est, sed est aliquis amor naturalis, ut Dion. dicit 4. cap. de diuino. f. ergo etiam est aliquis timor naturalis.

¶ 3 Præf. Timor opponitur spei, ut supra dictum est, * sed est aliqua spes natura, ut patet per id quod dicitur Ro. 4. de Abrahā, q̄ contra sp̄e nature, in sp̄e gratiæ credit. ergo etiā est aliquis timor nature.

SED CONTRA. Ea quæ sunt naturalia, cōiter inueniuntur in rebus animatis & inanimatis, sed timor non inuenit in reb. inanimatis. ergo timor nō est naturalis.

RESPON. Dicendum, quod aliquis motus dicitur naturalis, quia ad ipsum inclinatur natura, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quod totum perficitur a natura absque aliqua operatione apprehensiuæ uirtutis; sicut moueri sursum, est motus naturalis ignis, & augeri est motus naturalis animalium & plantarum. Alio modo dicitur motus naturalis, ad quem natura inclinatur, licet non perficiatur nisi per apprehensionem, quia, sicut supra dictum est, * motus cognitiuæ & appetitiuæ uirtutis reducuntur in naturam sicut in principium primum. Et per hunc modum ēt ipsi actus apprehensiuæ uirtutis ut intelligere, sentire, & memorari, & ēt motus appetitus animalis quique dicuntur naturales. & per hunc modum p̄t dici timor naturalis, & distinguitur a timore non naturali secundum diuersitatem obiecti. Est enim ut Philos. dicit in 2. Rhetor. * timor de malo corru-

corruptio, quod natura refugit propter naturale de A
siderium esse, & talis timor dicitur esse naturalis.
Et iterum de malo contristatio, quod non repugnat
naturae, sed desiderio appetitus, & talis timor non
est naturalis: sicut etiam supra, amor, & concupiscen-
tia, & delectatio, distincta sunt per naturale, & non
naturale. Sed secundum primam acceptionem na-
turalis sciendum est, quod quaedam de passionibus animae
quandoque dicuntur naturales, ut amor, desiderium
& spes; aliae uero naturales dici non possunt, & hoc
ideo, quia amor & odium, desiderium & fuga im-
portant inclinationem quandam ad prosequendum
bonum, & fugiendum malum: quae quidem inclina-
tio pertinet etiam ad appetitum naturalem, & ideo
est amor quidam naturalis. & desiderium, uel spes
potest quodam modo dici etiam in rebus naturali-
bus cognitione carentibus; sed aliae passionibus animae
important quosdam motus, ad quos nullo modo suffi-
cit inclinatio naturalis, uel quia de ratione harum
passionum est sensus, seu cognitio, sicut dictum est,
* Quod apprehensio requiritur ad rationem delectatio-
nis & doloris. unde qui carent cognitione, non pos-
sunt dici delectari uel dolere, aut quia homo motus
sunt contra rationem inclinationis naturalis, puta,
quod desperatio refugit bonum propter aliquam difficulta-
tem, & timor refugit impugnationem mali contra-
riam, ad quod est inclinatio naturalis, & ideo homo
passiones nullo modo attribuantur rebus inanimatis.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS III.

Utrum conuenienter assignentur species timoris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod in eo
uenienter Dam. assignet sex species timoris
scilicet segnitiam, erubescenciam, uerecundiam, ad-
miracionem, stuporem, agoniam. Ut enim Philoso-
phus dicit in 2. Rhet. Timor est de malo contristatio.
ergo species timoris debent respondere speciebus tri-
stitionis: sunt autem quatuor species tristitionis, ut supra
dictum est, ergo solum debent esse quatuor species
timoris eis correspondentes.
¶ 2. Prater illud quod in actu nostro consistit, nostrae
potestati subiicitur; sed timor est de malo quod ex-
cedit potestatem nostram, ut dictum est. non ergo se-
gnities, & erubescencia, & uerecundia, quae respiciunt
operationem nostram, debent poni species timoris.
¶ 3. Praterea. Timor est de futuro, ut dictum est: *
sed uerecundia est de turpi actu iam commisso, ut
Gregor. Nyssen. dicit. non ergo uerecundia non est spe-
cies timoris.

¶ 4. Prater. Timor non est nisi de malo; sed admiratio
& stupor sunt de magno & insolito, siue bono, siue ma-
lo. ergo admiratio & stupor non sunt species timoris.
¶ 5. Prater. Philosophus ex admiracione sunt moti ad inqui-
redum ueritatem, ut dicitur in principio Metaph. timor
aut non mouet ad inquirendum, sed magis ad
fugiendum. ergo admiratio non est species timoris.

SED IN CONTRARIVM sufficiat authori-
tas Damasceni. & Greg. Nysseni.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, timor
est de futuro malo, quod excedit potestatem timen-
tis, ut. scilicet resisti non possit. Sicut autem bonum hominis, ita
& malum, potest considerari uel in operatione ipsius, uel
in exterioribus rebus. In operatione autem ipsius hominis
potest duplex malum timeri. Primum quod est labor grauissimus
naturam, & sic dicitur segnitias, cum scilicet aliquis refugit
operari propter timorem excedentis laboris. Secundum,

turpitudine laedens opinionem, & sic si turpitudine ti-
meatur in actu committendo, est erubescencia: si autem
sit de turpi iam facto, est uerecundia. Malum autem
quod in exterioribus rebus consistit, tripliciter potest
excedere hominis facultatem ad resistendum. Primum
quidem ratione sua magnitudinis, cum aliquis. scilicet
considerat aliquod magnum malum, cuius exitum con-
siderare non sufficit. & sic est admiratio. Secundum,
ratione difficultudinis, quia scilicet aliquod malum
inconsuetum nostrae considerationi offertur, & sic
est magnum nostrae reputatione, & hoc modo est stu-
por, qui causatur ex insolita imaginatione. Tertio
modo ratione improuisionis, quia scilicet prouide-
ri non potest, sicut futura infortunia timeantur, & ta-
lis timor dicitur agoniam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illae species tristi-
tiae, quae supra posita sunt, non accipiuntur secundum
diuersitatem obiecti, sed secundum effectus, & secundum
quasdam spirituales rationes: & ideo non oportet quod illae species
tristitia: correspondent istis speciebus timoris, quae ac-
cipiuntur secundum diuisionem propria obiecti ipsius timoris.

AD SECVDVM dicendum, quod operatio secun-
dum quod iam fit, subditur potestati operantis: sed
aliquid circa operationem considerari potest facul-
tatem operantis excedens, propter quod aliquis re-
fugit actionem, & secundum hoc segnitias, erubescen-
tia, & uerecundia ponuntur species timoris.

AD TERTIVM dicendum, quod de actu praeterito
potest timeri conuictum, uel opprobrium futurum,
& secundum hoc uerecundia est species timoris.

AD QVARTVM dicendum, quod non qualibet ad-
miratio & stupor sunt species timoris, sed admi-
ratio quae est de magno malo, & stupor qui est de ma-
lo insolito. Vel potest dici, quod sicut segnitias refu-
git laborem exterioris operationis, ita admiratio &
stupor refugit difficultatem considerationis rei
magnae & insolitae, siue sit bona, siue mala, & hoc
modo se habeat admiratio & stupor ad actum intel-
lectus, sicut segnitias ad exteriorem actum.

AD QVINTVM dicendum, quod admirans refugit in
praesenti dare iudicium de eo quod miratur timens
defectum, sed in futuro inquit: stupens autem
timet & in praesenti iudicare, & in futuro inquirere.
unde admiratio est principium philosophandi: sed
stupor est philosophicae considerationis impedi-
mentum.

QVAESTIO XLII.

De obiecto timoris, in sex articu-
los diuisa.

Super quest. quadra-
gesima secundae arti-
culum primum.

IN primo articulo
questionis 42. dubi-
tationem faciunt il-
le duae uniuersales af-
firmationes in litera po-
sita, scilicet, Om-
nis motus appetiti-
tiae uirtutis impor-
tans prosecutionem,
habet bonum pro
obiecto. & Om-
nis motus appetiti-
tiae uirtutis impor-
tans fugam, habet malum
pro obiecto: habent
enim instantias ma-
nifestas. Primum qui-
dem obstat audacia,
quae importat profes-
sionem, & tamen
obiectum eius est ma-
lum. secundum uero
obstat desperatio, quae
im-

DEINDE considerandum
est de obiecto timoris.

ET CIRCA hoc quaerun-
tur sex.

- ¶ Primo, Utrum bonum sit obiectum timoris, uel malum.
- ¶ Secundo, Utrum malum natu-
ra sit obiectum timoris.
- ¶ Tertio, Utrum timor sit de ma-
lo culpe.
- ¶ Quarto, Utrum ipse timor ti-
meri possit.
- ¶ Quinto, Utrum repentina ma-
gis timeantur.
- ¶ Sexto, Utrum ea, contra quae
non est remedium, magis timean-
tur.

9. 10. ar. 7.
9. 11. ar. 7.
9. 12. ar. 7.
9. 13. ar. 7.
9. 14. ar. 7.
9. 15. ar. 7.
9. 16. ar. 7.
9. 17. ar. 7.
9. 18. ar. 7.
9. 19. ar. 7.
9. 20. ar. 7.
9. 21. ar. 7.
9. 22. ar. 7.
9. 23. ar. 7.
9. 24. ar. 7.
9. 25. ar. 7.
9. 26. ar. 7.
9. 27. ar. 7.
9. 28. ar. 7.
9. 29. ar. 7.
9. 30. ar. 7.
9. 31. ar. 7.
9. 32. ar. 7.
9. 33. ar. 7.
9. 34. ar. 7.
9. 35. ar. 7.
9. 36. ar. 7.
9. 37. ar. 7.
9. 38. ar. 7.
9. 39. ar. 7.
9. 40. ar. 7.
9. 41. ar. 7.
9. 42. ar. 7.
9. 43. ar. 7.
9. 44. ar. 7.
9. 45. ar. 7.
9. 46. ar. 7.
9. 47. ar. 7.
9. 48. ar. 7.
9. 49. ar. 7.
9. 50. ar. 7.